

41865

24
Larvik

2

JURIJ ŠTRKELJ

n a j d e z a k l a d.

(Domača povest.)

Spisal

Ivan Zarnik.

Založnik France Keber, bukvovez v Kamniku.

Tisk F. Skaza in drugih v Mariboru.

1872.

41865

28.

D. (Romanov)

030035326

Jurij Štrkelj najde zaklad.

(Domača povest.)

Radi smo zahajali dolge zimske večere k čevljarji v vas, kar nas je bilo ene starosti fantov una leta, ko je še živel dobrovoljni čevljar, zgovorni starček.

No, k čevljarju pa je bilo tudi vredno v vas hoditi, kajti dobrovoljni stari čevljar vedel je nam mladim fantalinom dokaj kratkočasnega pa tudi podučljivega pripovedovati.

„Nocoj pa fantje“, djal je necega večera, stari mož, „nocoj, če mi zložite za poliček dolenjca“, povedal vam bom prav mikalno povest ali ištorigo, ki je gotovo vredna, da mi plačate po sehsarci (desetici) za-njo!“ —

Brez dolgih pomislekov zložimo za bokal naj boljšega dolenjca, ter pošljemo po vino k „Grmku“, kajti navadno točili so tukaj naj boljša vina. Na vino ni nam bilo treba dolgo čakati. Kmalo je prišlo in po dveh poštenih požirkih začnejo oče čevljar svojo „ištorigo“ tako-le:

„Svoja mlada leta sem mnogo sveta obhodil. Kdor pa po svetu gre; marsikaj izve.

Tudi jaz sem veliko lepega videl in slišal po širocem svetu.

Koliko „istorij“ sem slišal tu in tam pripovedovati med kmetskim ljudstvom *); človek ima preslab spomin, le prerad pozabi, kar je slišal!

Vendar ene povesti se še dobro spominjam, kot bi jo bil danes slišal, ker ta se mi je zelo dopadla, in kar se človeku prileže, tega ne pozabi z lepo!

Sem ter tje vedo veliko pripovedovati o šacih ali zakladih; vem, da ste že slišali pripovedovati o kom, ki je šac vzdigovat šel. Tudi moja nočojšnja pripoved vam bo pripovedovala o nekem človeku, ki je najdel na prav čudno vižo šac, kakor boste slišali pozneje. Vedite pa fantje, da zaklad najti ni kakor si bodi! To je težka reč, kajti le malo kje so zakopani denarji; pa tudi tam so skriti tako, da jih stekniti ni lahkó. E fantje moji, vi ste še mladi; boste toraj še mnogo okusili na revnem svetu! Dobro si zapomnite toraj, da pot do bogastva je strma in trnjeva; to se pravi: človek ne more na nagloma in brez vsega truda obogateti. Če si more že revni človek „v potu svojega obraza“ vsakdanji potrebni kruhek služiti — koliko več si mora še ta prizadjati, kdor si hoče kaj prihraniti. Vendar, pridni človek najde povsod kosček kruha.

*) Med našim priprostim ljudstvom živi dokaj pripovedi podučnega, šaljivega, pa tudi resnega zapopadka. Naj bi se take in enake pripovedi marljivo zapisovale v poduk in kratek čas ukaželjni naši mladini!

Bogu bodi pa potoženo, da dandanes nahajamo vedno več in več „lahkoživcev“! To so taki ljudje, ki le gledajo, kako bi dobro pili in jedli, a nič ne delali! —

To pa ne more biti, in je tudi pregrešno, kajti spominjam se še, da so nam gospod fajmošter večkrat na pridigi djali: „Kot je ptica za letanje, tako je vstvarjen človek za delo“.

Mati narava (natura) je bogata, ter hrani mnogo zakladov za njene otroke. A le pridni Adamovi sin je tako srečen, da je najde. „Ko bi ti vsak dan prekopal toliko zemlje, kakor jo pokriješ s svojim životom — ne bilo bi ti treba kruha stradati!“ rekel je nekdam moder kmet svojemu lenemu sosedu. Onim lahkoživcem pa bi res komaj zadostovalo, da bi jim „škrat“ denarje nosil, ali pa da bi vsako prestopno leto po štiri zaklade vzdignili! V njih srečo ali nesrečo pa niso denarji ravno na cesti poberati. (Bog ti ga vedi, kaj bi taki ljudje počeli, ko bi denarja dovolj imeli!) —

Tacih „lahkoživcev“ eden bil je Jurij, sin poštenega polovičarja (polgruntarja) Mihaela Strkeljna na Visokem polji. Ob Jurji sukala se bo moja pripoved, in spoznali boste iz nje, kako Bog nekterega človeka na čudno vižo po njegovih pajdaših, čem reči prijateljih, osreči in na pravo pot pripelje, ki jo je z malopridnim življenjem izgrešil“.

„Niso zastonj naš gospod fajmošter večkrat na pridigi djali: „Blagor človeku, ki je

najdel zvestega prijatelja! Več vredni ko kupi zlata so vam v nesreči prijatelji“.

Fantje! moja pripoved o Juriju Štrkeljnu je národna (izmed naroda), kajti slišal sem jo od nekoga izmed našega ljudstva pripovedovati. Pripoved toraj ni „izvirna“, to je: nisem je sam istuhtal.

No, kaj pa prinese revni človek s sabo razen izvirnega (poerbanega) greha; a sto in stokrat boljše pa bi bilo, ko bi tudi te „izvirnosti“ ne prinesel človek s sabo na svet! —

Kar vemo naučimo se eden od družega, in nihče ne more biti prevzeten, ker v tej zadevi smo pač vsi enaki. —

Vendar pa, predno vam mojo pripoved na dalje pripovedujem, naj si malo oddahnem, ter naj spraznim kupico, „Božjo kapljico“ ker — žejen sem! —

Nam se je uvod pričujoče pripovedi kaj dopadal, zato smo pa komaj čakali, da so oče čevljar nadaljevali.

Mislim, da si tudi ti teh misli, bralec moj!

Oče čevljar si nekoliko odkašljajo, potem govorijo: „Miha Štrkelj“, kakor sem že rekel, bil je polovičar na Visokem polji. Srečno je živel s svojo ženko v zakonskem stanu. Nju zakon blagoslovil (žegnal) je Bog s peterimi otročiči; dobila sta Brenček in njegova žena Mica tri fante in dve dekleti. Jurij bil je prvo-rojenček.

Akoravno je navada, da stariši radi prvo-

rojence preveč ljubijo in jih tako razvadijo *), sta Miha in Mica si na vso moč prizadevala, da bi Jurčeta prav skrbno izredila, da bi bil kdaj dober in pameten mladenič.

Ali človek kmalo pokaže, kaj bo iz njega. Jurče je bil pri vsej lepi odgoji srborit, naga-jiv, še celo poreden je bil mali Jurče.

Po starej navadi, da prvorojenec deduje (erba) očetovo premoženje, pride po Mihovi smrti Brenčekovo zemljišče in pahištvo Juriju v last.

Še le 17. let je bil Jurij star, ko mu umrjejo oče. Gospodarstvo premladega Jurčeta izročijo oče Miha na smrtnej postelji svojemu bratu Jožetu z željo: naj bi bil on fantu do 24. leta varh in pomočnik pri gospodarstvu!

A slabejega varha bi oče Miha pač ne bili mogli dobiti svojemu sinu, kot je bil Jože, po domače Burkljež. Bil je Burkljež ves vreden te besede, na vrh pa tudi igralec, lenuh, zanikrnež, zapravljevec, pijanec: ne najdem dovolj besedi, da bi vam opisal tega možaka.

Fantje, varujte se, da vas kdaj ljudje ne bodo s takimi primki zaznamovali, kakor Jože Štrkeljna. Res, čudim se, da pridni in varčen (šparoven) Miha ni bolj poznal svojega zani-

*) Stariši, ki svoje otroke že v nežni mladosti razvadijo, si pletejo sami šibo, ki jih pozna leta britko tepe. Naj bi si stariši dobro zapomnili besede modrega Siraha, ki pravi: „Imaš sinove, uči jih in pripogibaj jih iz mladega; imaš hčere, varuj njih život, in ne kaži jim veselega obraza“.

krnega brata! Saj drugače ne bil bi ga menda volil za varuha svojemu sinu.

Nekdaj sem nekoga slišal, ki je djal: „Kakoršni so tvoji tovariši, tak si ti sam“. In spet drugje se mi je pravilo: „Garjeva ovca okuži celo čredo, in eno gnjilo jabelko spridi tudi dobra jabelka“.

Enako bilo je z Jurčetom.

Slabi izgledi Jožetovi so imeli več moči do fanta, kakor vsa lepa opominjevanja njegove skrbne in dobre matere. *)

Pogledimo pa sedaj na Jožeta. Kako je spolnoval dolžnosti svoje kot varh Jurčetov? Tako-le:

Ko je svoje premoženje že vse po grlu pognal, loti se še fantovega imetja, ter mu za-
pravi, kar le more!

K sreči sprevidi še o pravem času mati Juri-
jeva, kaj dela Jože s fantovim premoženjem,
ter mu vzame po gosposki oblast nad fantom.

Na čast ranjemu Brenčeku pa bodi pove-
dano, da je bil on prav izvrsten gospodar. Ko
je on prevzel gospodarstvo, bila je Brenčkova
hiša slaba, lesena kajžiča; on sozida čedno
kmetsko hišo. V hlevu ne dobi več, kot eno
revno, izstradano repčé; svojem sinu pa je za-
pustil dvoje rejenih voličev, dve kravi in enega
junca.

Njive, ki so bile prej zelo zanemarjene,
je prav skrbno obdeloval in jih pridno gnojil,

*) To tudi ni moglo drugače biti, kajti „besede mičejo,
a zgledi vlečeje.“

z eno besedo: Oče Brenček bili so Visoko poljcem izgled pravega, umnega gospodarja.

Še posebno veselje pa so imeli oče Miha do sadjereje; ni čuda toraj, da so zapustili Juriju velik in lep sadni vrt, ki mu ni bilo najti enacega v celej vasi.

Koliko dobička pa donaša dobri sadni vrt kmetu, to slišali boste koncem moje pripovedi.

Jurij ni bil še 24 let star, ko mu umrjejo tudi mati. Sedaj prevzame on gospodarstvo. A v gospodarstvu ni bil očetu čisto nič podoben; pač pa stricu Jožetu, no saj je pa bil učenec njegove gospodarske šole. Jurija gospodarstvo in kmetijstvo ni veliko veselilo. Imel je raji bokal v roci kakor motiko, in ljubši mu je bilo sedeti v krčmi ter tratiti dragi čas s svojimi tovariši, kakor da bi oskrboval domače gospodarske zadeve.

Nato vižo moralo je iti Jurijevo gospodarstvo vedno bolj in bolj rakovo pot. Sedaj proda to, sedaj ono potrebno gospodarsko orodje, da le more pijančevati s svojimi pajdaši!

Jurij se dan na dan bolj bliža beraškej palici, ali sedaj on tega še ne spozna; saj ima še lep sadni vrt, ki mu mnogo dobička donaša! Pa, kakor je zanemarjal Jurij drugo gospodarstvo, zanemaril je tudi sadno drevje na vrtu, ter mu le še malo dobička donaša. In glejte! ko že Jurij ni imel kaj družega poprodajati, loti se še sadnega drevja, ter ga zaporedoma prodaja iz vrta. Jurij se je približal beraškej palici.

Sedaj, ko ni imel nič več prodajati; sedaj začne Jurij Štrkelj misliti, kako bi z lahkom do denarjev prišel. Pride mu v tej zadregi eden njegovih pajdašev, ki je bil veliko bolj prebrisan, ko vbogi Jurij, pride mu Marka Muheč na pomoč ter mu nekaj nasvetuje, kar je bilo Juriju zelo zelo všeč, in kar ga je na posled tudi spametovalo in dobrega gospodarja naredilo.

Marka Muheč pripoveduje namreč Juriju, da ve za zaklad, ki je v nekej dolini zakopan.

Izkopati in vzdigniti ga zna, ako je srečen, in dovolj pogumen. Naj vam pa tukaj opomnim, da Jurij je bil zelo navezan na vraže *) in čarovanje (copernijo). On je za trdno verjel, da se more ogenj panati pri zadnej hiši; on je veroval tudi na strašne strahove, ki se jim pravi „veše“, z eno besedo: več tacih neumnosti je blodilo Juriju po glavi, posebno, če je pregloboko v glažek polukal **).

Prav gotovo, pa je trdil Jurij, da „Nacelj“ ali hudi duh sedi na denarjih, in je varuje.

Ker je bil Jurij tako zelo vražam podvržen, Muheču ni bilo težko ga pregovoriti, da naj gre zaklad kopat.

*) Kdor med ljudstvom živi, ve, kako se vraže izmed našega ljudstva vedno bolj in bolj trebijo. Brez dvombe pa je k temu „dr. sv. Mohora“ po svojih ukapolnih knjigah kaj veliko pripomogla.

[**]) Težko če ne, da je bil Jurij tudi te misli, da podhujka ali kozomolza po noči hodi krave sesat!

Bilo je necega večera, ko sedita Jurij pa Marka v krčmi „pri mokri cunji“ pri praznem poliču, pa sta tako le kramljala:

Jurij. Žejen sem kot božja cipka, a nimam ga okroglega v žepu (aržetu); daj ti Marka za en polič, da splaknem suhi goltanec.

Marka. Pasja noga! meni se tudi taka godi, ko tebi, Jurij moj!

Jurij. Tri sto medvedov namalanih! vsaj časi sem vendar kak sold vjel; sedaj ga ne dobim krajcarja in ga ne dobim! Ej zlati časi za-me so proč in so!!

Marka. Verjemi Jurij, meni se ravno taka godi; naj bi se trikrat na glavo in zopet nazaj na noge postavil, pa — ne dobim okroglega.

Jurij. Kaj si že pred rekel, da v dolini leži zaklad zakopan?

Marka. Je, je ondaj zakopan zaklad, in pa še prav velik zaklad; to tako dobro vem, ko da je bila včeraj nedelja!

Jurij. Kako si pa ti to izvedel? ali si morda videl koga, ki je ondaj zakopaval denarje?

Marka. To ne! Ali videl sem že večkrat, da je tamo predvečer k velikim praznikom luč iz tal gorela; in predvečer k velikemu Šmarnu sem zopet videl tamo luč iz tal goreti. Toraj — —

Jurij. Je že — —, ondi šac! o da bi jaz bil tako srečen ga vzdigniti!

Marka. Saj sem ti že pred rekel, če si pogumen, vtegneš ga dobiti.

Jurij. Neznansko ga bova potem pila, če se to zgodi!

Marka. Bova ga! Toraj me poslušaj, kaj imaš storiti, ako hočeš zaklad dobiti.

Jurij. Govori no, Markec!

Marka. Ali ti je znano, kako se mora šac kopati in vzdigovati?

Jurij. To se ve, da mi je znano in pa še prav dobro mi je znano! Misliš ti, da nisem še nikoli kopal zaklada!

Marka. Prav! no, koliko zakladov si pa že izkopal in vzdignil?

Jurij. Še nobenega! Ali prsti sem pa že dokaj prekopal, prsti. Bog ti ga vedi, da ima „Nacelj“ toliko moči do denarjev! Kar ne da jih iz krempljev! Uni dan sva z Žukovim Matijčkom zopet kopala nekje šac. Ko bi pa imela do denarjev priti — naenkrat tako strašno v zemlji zagromi, da prestrašena vse popustiva, ter jo pobriševa domu, še sedaj me po kolenih trga, tako sem se bil prestrašil uni večer!

Marka. Če boš z Žukovim Matijčkom hodil zaklade kopat, lahko boš spravljal denarje! Misliš Jurij, da ne poznam tega Matijčka?! Ogolfal te bo, ko Pavliha!

Jurij. Kako pa je vkanil Matijček Pavliha?

Marka. Le poslušaj Jurij! Matijček je djal Pavlihi, da sta v Ljubljani dva gospoda

dohtarja, ki bosta dala Pavlihi pol milijona goldinarjev, če sam pride iz Dunaja po ta denar v Ljubljano.

„Pavliha“ veruje zvitemu Matijčku, in ko v Ljubljano pride, na mesto obljubljenih denarjev dve brci v dobo! To je „Pavliho“ tako vjelo, da, kakor sem slišal, je od jeze in lakote konec storil. In vsega tega je kriv Žukov Matijček, ki se je znal tako legati! Toraj vbogaj me, in pojdi sam kopat zaklad, za kterega sem ti povedal!

Jurij. Rad te vbogam, o Marka! Pa, kje prav za prav leži šac zakopan?

Marka. Ko prideš čez tisti graben pri tistem hrastu, ki ima znamenje †, potem jo pa kreni na desno, kacih 35 korakov od zaznamovanega hrasta. Prišel boš tako do smreke, ki ima dva vrha; kacih 10 stopinj od tiste smreke boš zagledal prav staro bukev zaznamovano s (●) VIII; 5. korakov od te bukve je zakopan zaklad.

Jurij. Dobro! vse sem si zapomnil, pa — — kako je to, da nisi šel že ti tega zaklada iskat Marka? —

Marka. Kaj pa da sem ga iskal! Toda vedi Jurij, meni ni se posrečilo, ker nimam pravih jeter za to; tako mi je neka stara coprnica prerokovala. Poskusi ti, morda boš srečnejši od mene!

Jurij. Bog in sv. Jurij te vsliši, ljubi moj Marka! Kot mavre ga bodeva žajfala, če se mi po sreči izteče! No sedaj vse vem. Imam

doma tudi palico, ktera bo mi na tanjko pokazala, kje prav za prav je zakopan zaklad; tudi če jo kacih 5 stopinj od njega v zemljo vtaknem. Druzega tedaj ne potrebujem, kakor kramp in motiko, pa bo!

Marka. Da prav imaš! Pa lej! — kmalu bi ti bil pozabil nekaj povedati, brez tega bil bi zastonj ves tvoj trud.

Jurij. Kaj tacega? Govori, govori Marka!

Marka. To namreč, da zaklada prej ne pogledaš, kakor jutre zjutraj, ko bo solnce že visoko na nebu stalo!

Jurij. Bog in sv. Jurij te vsliši! To pa rečem, po palovško ga bova žajfala in žehtala, če se to zgodi!

Marka. Sedaj le hitro se odpravi, kajti na enajst gre že ura; pred polnočjo pa moraš ti na vsako vižo biti pri bukvi, do tje pa je dobro grede poldrugo uro.

Jurij. Sedaj le grem domú po kramp in motiko, potem jo bom urno vdaril po šac.

Marka. Tedaj Jurij, Bog daj srečo!

Jurij. No sv. Jurij naj mi pomaga.

Marka. Bog!

Sedaj se ločita! Jurij korači tihih korakov po kramp in motiko na svoj dom; Marka pa se je tudi domú spat podal, ker bilo je že pozno v noč. Tiho prikorači Jurij domú, ter gre naravnost na skedenj po orodje, ki ga bo pri izkopavanju zaklada rabil; vzame pa tudi neko staro, vso zapraščeno svetilnico s sabo.

Noč bila je temna; pot v gozdu pa zelo nepripravna: luči je potreboval, da zapazi hrast, smreko in bukev; še posebno pa znamenja † in s (●) VIII. Tiho, kakor je prišel domu, ne pove nič o tem kar namerava, prav kakor mu je Marka naročil.

Tiho se plazi Jurij po goščavi. V svoje preveliko veselje najde vse, kakor mu je bil Marka sporočil. Ko pride do bukve, sliši od farne cerkve tri četrť ($\frac{3}{4}$) na dvanajst biti.

Misli si: pred polnočjo ne smem začeti; toraj si pred vse dobro in skrbno pripravi.

Tudi palico, ki kaže kraj, kje je zaklad zakopan, je s sabo vzel. A ni mu je bilo treba rabiti, kajti kacih 5 korakov od zaznamovane bukve se je pri tleh nekaj svetilo; to je bilo Juriju znamenje, da tu je zakopan zaklad. Ni se motil; pravo mesto je vganil!

Ko 12 (polnoči) odbije, se Jurij prekriža, potem pa začne prav urno kopati tam, kjer se mu dozdeva, da ima biti zaklad zakopan.

Jurij koplje tako četrť ure prav hitro; naenkrat pa začne kramp prav rad iti v zemljo. Jurij vdari še dvakrat, trikrat, in oj veselje! kmalo potem zagleda star lonec, ki je bil zakrit z neko rečjo. — Jurij je ves neumen veselja.

Sedaj vzame varno lonec iz jame, se zahvali Bogu in sv. Juriju, da je našel zaklad, ter v duhu že preštevá cekine in križaste tolarje.

O srečni Jurij! Tiho se priplazi domú,

dene lonec z zakladom na varno mesto, opravi večerno molitev, ter se poda k pokoju.

Ura na zvoniku vdari dve četrti na tri, ko je šel Jurij spat; kmalo zaspi; do jutra se mu sanja, da šteje novce. —

Tukaj neha pripovedovati naš pripovedovalec, ter pravi: „Fantje, čas je, da gremo tudi mi k pokoju! Če se ne motim, gre že ura na pol noči. Vas pa povabim, da me zopet kmalu obiščete; vam bom povest nadaljeval in končal“.

Radi bi bili mi radovedni fantini še dalje poslušali pripovedovalca, če tudi bilo je že pozno v noč; a nismo hotli nadlegovati starega čevljarja. Vošimo mu torej lahko noč, ter gremo vsak na svoje gnezdo k počitku, kterega smo tudi bili potrebni.

Še sedaj se spominjam, kaj se mi je tisto noč sanjalo. Morda ne bom čestitih bralcev in bralk dolgočasil, če jim odkrijem moje sanje!

Pravijo, da se človeku rado sanja o tem, kar je po dnevi vidil, slišal, bral ali govoril.

Tudi meni se je tako godila. Videl sem v sanjah nekoga, ki je nesel star lonec pokrit z neko rečjo. Jaz mu pravim: mož, kaži, kaj imaš v loncu skritega. A on me izpod čéla pogleda, ter pravi: „kurjek imam v loncu, če češ, pa ti ga pokažem!“ —

Ti lažeš, mu pravim jaz nato! Kaj misliš, da ne vem, kdo si, in od kod greš! Varuj, varuj, pravim mu dalje, da te Bog ne kaznuje,

ker lažeš, in da ti škratelj cekine, ki jih imaš v loncu, zares ne spremeni v kurjek! Viditi je bilo, ko bi bile moje zadnje besede Jurija *) zelo vznemirile. Srdito pogleda, nekaj zamrmra ter — zgine. Jaz hočem iti za njim pogledat, kam gre z loncem, paglej! pri tej priči pade nekaj mehkega na me, ter se zbudim. Hočem pogledati, kaj je bilo, a nič nisem vidil, pač pa sem slišal, da je nekaj po senu ali mrvi šumelo. Morda je mačka, ki me je iz prijetnih sanj zbudila.

Premišljudem in premišljudem, kaj bi vtegnile moje sanje pomeniti, pa — ker pravijo, da so sanje prazne marne, ne premišljudem dolgo sanj, temuč se pokrižam, opravi navadno jutranjo molitev, potem pa grem po svojih vsakdanjih opravilih.

Drugi večer, če se ne motim, bilo je predvečer k sv. Miklavžu, zberemo se fantje po navadi k staremu čevljarju. Mož nas je bil prav vesel, ter nas tako-le nagovori: „Obljuba dolg dela, zato vam bom nocoj povest od Jurija nadaljeval in skončal“.

Sedaj hoče mož nadalje pripovedovati, a ne ve, kje se mu je pred sinočnjim nit vtrgala, to je, ne ve prav za prav, kje je nehal o Juriju pripovedovati. „Star človek ima vendar slab spomin“, pravimož, „kar ne vem kje začeti!“ Na to se oglasim jaz in pravim: Ne zamerite oče, če se prav spominjam, bile so pred

*) Mož, o katerem se mi je sanjalo, bil je Jurij Štrkelj.

sinočnjim vaše zadnje besede o Juriju te-le: „Do jutra se mu sanja, da šteje novce“. — „Ti imaš pač dober spomin, Janez“, pohvalimo čevljar. „No sedaj pa že morem dalje pripovedovati. Mi napnemo ušesa, oče čevljar pa govoriyo dalje:

„Ko se Jurij zjutraj zbudi, že je solnce visoko na nebu viselo in ga čakalo, da bi naš deni zaklad prešteval. Hitro se napravi, in kar Jurij še nikdar ni pozabil, brez da bi opravil, jutranjo molitev, gre koj lonec z zakladom iskat, kamor ga je bil sinoči skril.

Dobi ga, kakor ga je shranil. Ali nekako lahak se mu dozdeva, kar pa po noči zbog prevelicega veselja ni zapazil. Hitro ga odkrije pa — — tri sto rac na vodi — — —, namest dozdevnih cekinov v loncu le — — kurjek dobi! Ali ga škratelj slepi, ali ga je Marka tako opeharil, tega Jurij ne more uganiti. Ves divji s kurjekom vred lonec za skedenj trešči, da se na sto koncev razleti“. Tu nas tako smeh posili, da naš pripovedovalec ni mogel dalje govoriti; preneha toraj za četrure.

Ko se smeh malo poleže, govorijo oče čevljar dalje: „Drugi dan popoldne se Jurij in Marka srečata.

Marka precej vgane, da Jurij ni bil srečen z zakladom, zato ga tako-le nagovori: Dober dan Jurij! No kako si jo kaj sinoči opravil? Jaz mislim da dobro!

Jurij. Da bi te šuri — muri! Povodni babav naj te vzame, pa še zaklad na vrh!

Marka. Kaj pa je, ali se ti je morebiti kaj hudega zgodilo?

Jurij. Kaj hudega zgodilo?! Lej, mesto lonec denarjev sem lonec — — — — kurjeka dobil, Markec presneti!

Marka. Jurij, Jurij! morebiti si se pa kaj pregrešil, in nisi tako ravnal, kakor sem ti bil naročil? —

Jurij. Natanko tako sem storil, kakor si mi rekel, in glej! vendar je taka!

Marka. To ne more biti! Gotovo si se pregrešil, drugače bil ti ne bil škratelj novce v — — kurjek spremenil! Ali si se Bogu zahvalil, da ti je dal najti šac? —

Jurij. Sem, sem, in po vrh tudi sv. Juriju, in vendar sem tako nesrečen!

Marka. Vidiš, to že ni bilo prav, da si se tudi sv. Juriju zahvalil, sv. Jurij nima nič z zakladi opraviti.

Jurij. No, sedaj se pa še norčuj z mano! Ti Markec ti!

Marka. Tako-le je: človek nikdar zadosti ne ve na svetu!

Jurij. Primaruha ne! bil bi se tako trudil in toliko strahu prestal, če bi bil vedel, da namesto cekinov vlovim — kurjek!

Marka. Da, prav imaš Jurij! vendar, ne bodi hud; morda na vse zadnje iz kurjeka še kaj dobrega pride zate, po pregovoru: „Ni nesreče brez sreče“. —

Jurij. Vzemi si ga sam, Markec! pa glej, kaj ti iz smrdline dobrega pride; privoščim ti vsega!

Marka. Ali ne veš, da na svetu je vse mogoče, in marsikdaj človeka na prav čudno vižo sreča doleti.

Jurij. A to jaz sam dobro vem, da na svetu je vse mogoče! Kajti, ako je mogoče da, ko gre človek cekinov iskat pa — kurjek dobi, tedaj mora res še kaj drugega biti mogoče. Dosti imam tvojih burk, veš Markec.

Marka. Potolaži se prijatelj! Morda iz kurjeka le kaj dobrega pride. Sedaj pa srečno, jaz moram iti na delo“.

Jurij. Pojdi na Grintovec, če češ! mene ne boš več za nos vodil. —

Ko oče čevljar te zadnje besede izgovorijo, glej, začno naenkrat jabelka čez okna v našo sobo padati. Mi se pogledujemo, kaj bi imelo to pomeniti. Oče pripovedovalec pa pravijo: „No, kaj ne veste, da nocoj sv. Miklavž pridnim fantinom jabelka deli?“ Nobeden iz med nas pa se ni prej spomnil, da ravno sv. Miklavža večer je bilo, ko nam je čevljar povest o Juriju pripovedoval. Ko zavžijemo prejeti dar sv. Miklavža, pravijo oče čevljar dalje: „Bilo je eno leto po tej prigodbi“.

Jurij je že vse pozabil, kar se mu je lani pripetilo. Ko ni imel zakaj vinca kupiti, odvadil se je pijančevati; jel je misliti, kako bi si potrebni vsakdanji kruhek pošteno pridobil.

Enega dne pride na ono mesto, kamor je

pred letom za skedenj lonec s kurjekom treščil. In kaj zagleda na tem kraji v svoje veliko začudenje? —

Blezo tri sto, lepih mladih drevesec je rastlo na tem kraji iz zemlje. „Skoraj neverjetno, vendar se je znalo to zgoditi“, pristavili so tukaj oče čevljar, „kajti na svetu je vse mogoče“. Juriju ne more v glavo, kdo bi bil ta drevesca le — sém zasadil. Spomni se, da je pred letom na ta kraj lonec s kurjekom zagнал; a iz čepin starega lonca ta drevesca menda niso izrastla.

Bog ti ga toraj vedi, kako so ta drevesca prišla za moj skedenj, tako modruje Jurij ves začuden, ko zagleda mlada drevesca za skedenjem!

Vem, da tudi vas mika izvedeti, kako so ona drevesca na Jurijev vrt prišla! Le malo potrpite fantje, to boste koj slišali. —

Drevesca pa so prav dobro in naglo rastla, kajti kurjek, ki ga je Jurij z luncem vred na to mesto zagнал, jim je prav vgodaval.

Ko so bila drevesca nekoliko odrastla, je Jurij lepo v vrsto na svoj vrt presadi, ki je bil do sedaj precej prazen. Čez nekoliko časa potem pa Jurij vsa drevesca požlahni (ocepi), kar mu je veliko dobička in koristi donášalo.

In tako fantje, sem z mojo pripovedtjo skoraj pri koncu. Ker me pa ti Janez prašaš, kje sem jaz to „ištorigo“ izvedel, zato vam vsem skupaj še to-le povem:

Svoja mlada leta, kakor sem koj v za-

četka te pripovedi rekel, hodil sem mnogo po svetu. Necega večera pridem na Visoko polje; prenočil sem pri „Brenčkovih“.

Jaz, kakor me poznate, precej zgovoren, začnem se pomenjkovati z gospodarjem, ki je bil tudi prav zgovoren možiček. Beseda da besedo; misel sproži misel — in kmalo se vname prav gorka govorica med nama.

Med drugim pravim jaz možu:

Vi imaste pač lep sadni vrt; tako lepih sadnih dreves še nisem kmalu kje vidil, če tudi sem že prebredel dokaj sveta. Oče, vi morate gotovo imeti veliko veselja do sadje-reje? —

„Da, tako je, mi odgovori mož. Ali poslušajte, na kako čudno vižo sem prišel do mojega sadnega drevja!“

Sedaj mi začne pripovedovati „Brenček“ povest, katero sem tudi jaz vam povedal z namenom, da bi iz nje kak lep nauk za-se ohranili, kajti kaj tacega boste potrebovali vse svoje žive dni, fantje moji.

Vendar pa, da vam vse povem, kar mi je pravil sam Jurij Štrkelj, zato poslušajte še dalje.

„Ko je Marka Muheč videl, da bi jaz rad z lahkoma do denarjev prišel“, tako končal je Jurij svojo povest, „omisli si, da je v vražjej dolini zaklad zakopan. Jaz mu vse verujem, ker rad sem imel Markca“.

Zviti Marka zakoplje na imenovani kraj lonec s kurjekom, med kterega je namešal

jabelčine peške. To pa je Marka storil s tem namenom, kakor mi je sam potem pravil, da bi odprl meni oči, da bi ne hlepel vedno po denarji, ki ni na cesti pobirati, in pa, da bi me pripeljal na pravo pot, ki sem jo zgrešil z malovrednim življenjem!

„Jaz sem vedel, da boš lonec s kurjekom proč vrgel, ter znajo tebi drevesca, ki bi vtegnila iz pešek zrasti, ki sem je med kurjek namočil, dokaj dobička donašati;“ tako pravil mi je Marka.

In prav je imel! Kajti, glejte oče, vsako leto dobim za prodano sadje okoli 200 gol-dinarjev. *)

Kedar štejem novce za prodano sadje, zdi se mi, ko bi štel denar, ki sem ga vzdignil s kakšnim zakladom vred.

Marku pa bom vedno hvaležen, da me je tako zvito pripeljal do prave poti, pravim zvito, kajti, da me je dokaj pregovoril, da je na mestu, ki mi ga je popisal, res zaklad zakopal, vrezal je na hrast in v bukev sam znamenja † in (●) VIII; tje pa, kamor je zakopal lonec, dal je nekoliko trohljivega lesa, ki se v temi sveti.

Ko jaz to zagledam, mislil sem, da zaklad gori, in ravno na onem kraju sem našel lonec z zakladom. —

*) Ljubi slovenski gospodarji! Alite, da so lepi denarci, s katerimi si gospodar kar veliko opomore v današnjih hudih časih. Poprimite se tedaj tudi vi prav pridno sadjereje, ki vam bo marsikteri krajecar donašala za vaše vsakdanje potrebe.

Dosegel je Marka namen svoj, ter me je osrečil in spametoval, na kar mu bom vse svoje žive dni hvaležen, tako je končal Jurij svojo „ištorigo“.

Tudi jaz sem pri konci z mojim pripovedovanjem, ter nimam družega pristaviti, ko tole: Učite se fantje iz te pripovesti, da nas je Bog za delo, ne pa za pohajkovanje vstvaril. Ne mislite, da boste na svetu na kupu denarje grabili. Le kar si človek v potu svojega obraza pridobi, le to mu kaj zaleže.

Ne pozabite nikdar, da pridnemu kruha ostaja — lenuh pa lakoto trpi.

Posebno pa naj vas uči ta povest, koliko dobička donaša kmetu sadjereja. Kdor si je izredil lepo sadno drevje, ta je našel še vselej zaklad, kedar se mu je drevje dobro obneslo, to je, da je dobro obrodilo.

Toraj, kdor bi bil rad srečen na stara leta, ta naj

„Jablane, hruške
In druge cepé
Cépi v mladosti
Za stare zobe“.

886.3-32

